

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับที่รัฐบาลบังคับให้ประชาชนทุกคนต้องเข้าเรียน เพราะรัฐบาลเห็นว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ และเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของชาติ เพราะประชาชนส่วนใหญ่สิ้นสุดการศึกษาในระบบโรงเรียนในระดับการศึกษานี้ ถ้าการประถมศึกษาที่มีคุณภาพก็หมายถึงประชากรส่วนใหญ่มีคุณภาพด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529 : 3) อีกประการหนึ่งในการศึกษาต่อขั้นสูงขึ้นก็ต้องอาศัยการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นรากฐานเสียก่อน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดำริว่า "ในบรรดาการศึกษาระดับต่าง ๆ เห็นจะไม่มีอะไรสำคัญยิ่งไปกว่าการประถมศึกษา (สมเดช มุ่งเมือง 2525 : 36 - 50 อ้างอิงมาจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) ในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้านนั้น ต้องอาศัยประชากรที่มีการศึกษามีคุณภาพเป็นหลัก ดังนั้นรัฐบาลและในทุก ๆ ประเทศ จึงให้ความสนใจต่อการศึกษาระดับนี้เป็นพิเศษ

คุณภาพการประถมศึกษาเท่าที่ผ่านมาอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ สิ่งชี้ให้เห็นถึงคุณภาพการประถมศึกษาประการหนึ่ง คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน อันเป็นองค์ประกอบด้านคุณภาพของนักเรียน ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทำการวิจัยไว้ อาทิ จากรายงานการประเมินความก้าวหน้าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2524 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ส่วนใหญ่ในทุกเขตการศึกษามีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กองวิชาการ 2526 : บทคัดย่อ) และจากผลการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศของกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2528 พบว่ากลุ่มประชากรที่มีคะแนนเฉลี่ยเป็นที่น่าพอใจ คือ ร้อยละ 50 ขึ้นไป (พอใจ 50%) ได้แก่ กลุ่มวิชาทักษะภาษาไทย คณิตศาสตร์ กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ส่วนกลุ่มสร้างเสริมประชากรมีชีวิตมีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ คือ ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529 : 193 - 194)

สำหรับคุณภาพของนักเรียนในจังหวัดปทุมธานีนั้น จากผลการประเมินคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศของกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2528 พบว่า คุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของจังหวัดปทุมธานีจัดอยู่ในลำดับที่ 42 ของประเทศ ได้คะแนนเฉลี่ยกลุ่มทักษะภาษาไทยร้อยละ 56.93 คณิตศาสตร์ร้อยละ 34.24 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตร้อยละ 45.48 และกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 59.03 และ เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินของปีการศึกษา 2528 กับปีการศึกษา 2527 แล้วปรากฏว่า จังหวัดปทุมธานีไม่มีการพัฒนาคือมีค่าคะแนนเฉลี่ยลดต่ำลง ในกลุ่มคณิตศาสตร์และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยลดลงจากปีการศึกษา 2527 ร้อยละ 1.39 และ 1.72 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529 : 40 - 41)

และจากการเปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2528 ตามรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 40 - 41) ของจังหวัดปทุมธานีกับจังหวัดอื่น ๆ ในเขตการศึกษา 1 แล้ว ปรากฏชัดเจนว่าในทุกกลุ่มประสบการณ์จังหวัดปทุมธานีมีผลการประเมินต่ำกว่าทุกจังหวัด ทั้งในเรื่องลำดับที่ของจังหวัดและระดับค่าเฉลี่ยร้อยละ แม้จะศึกษาถึงผลการพัฒนาขึ้นของจังหวัดปทุมธานีเอง ก็มีผลลดต่ำลงดังที่กล่าวแล้วในตอนแรก ดังจะแสดงให้เห็นในตารางข้างล่างนี้

ตารางแสดงลำดับที่ 16 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ /ระดับเฉลี่ยร้อยละนักเรียนที่มีผลน่าพอใจ จำนวนเป็นรายกลุ่มประสบการณ์ และรายจังหวัด (ค่าเฉลี่ยร้อยละ และร้อยละนักเรียนในวงเล็บ หมายถึงค่าพัฒนาการเมื่อเทียบกับปี 2527 ส่วนเลขลำดับที่ในวงเล็บ หมายถึงลำดับที่เมื่อปี 2527)

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ลำดับที่ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ/ระดับเฉลี่ยร้อยละนักเรียนที่มีผลน่าพอใจ จำแนกเป็นรายกลุ่มประสบการณ์ และรายจังหวัด(ค่าเฉลี่ยร้อยละ และร้อยละนักเรียนในวงเล็บ

หมายถึง ค่าพัฒนาการเมื่อเทียบกับปี 2527 ส่วนเลขลำดับที่ในวงเล็บ หมายถึง ลำดับที่เดิมเมื่อปี 2527)

จังหวัด	ภาษาไทย				คณิตศาสตร์				สปช.				กพอ.				สทศ.									ลำดับที่ ทุกกลุ่ม ความ คะแนน				
																	ความรู้อีก(4 ระดับ)			สุขนิสัย(3 ระดับ)			ความแข็งแรง(3 ระดับ)				ลำดับ สทศ. รวม			
	ที่	ที่	รวม	ที่	ที่	รวม	ที่	ที่	รวม	ที่	ที่	รวม	ที่	ที่	รวม	ที่	ที่	รวม												
เขตการศึกษา 1																														
1. นครปฐม	2	65.56	1	89	3	47.24	3	40	4	52.27	3	58	2	67.38	2	79	2	3.04	2	97	4	2.47	5	98	35	1.74	8	58	3	3
	(57)	(20.55)	(50)	(48)	(46)	(16.10)	(52)	(35)	(22)	(6.80)	(20)	(23)	(40)	(12.58)	(40)	(25)	(41)	(0.17)	(58)	(11)	(24)	(0.23)	(43)	(8)	(56)	(0.19)	(52)	(12)	(35)	(42)
2. นนทบุรี	13	61.54	15	79	21	38.56	19	21	15	49.96	12	50	11	62.24	11	72	4	3.01	2	97	12	2.40	17	96	54	1.66	41	51	10	12
	(20)	(9.66)	(13)	(20)	(28)	(4.99)	(24)	(10)	(8)	(0.83)	(7)	(3)	(51)	(8.56)	(54)	(20)	(35)	(0.13)	(48)	(10)	(5)	(-0.05)	(1)	(-4)	(71)	(0.16)	(56)	(6)	(35)	(27)
3. ปทุมธานี	40	56.93	38	69	50	34.24	47	11	36	45.48	37	34	30	59.03	35	66	33	2.90	28	93	53	2.19	25	94	62	1.61	41	51	51	42
	(18)	(4.74)	(23)	(14)	(17)	(-1.39)	(22)	(-1)	(12)	(-1.72)	(12)	(-6)	(24)	(2.03)	(18)	(9)	(24)	(0.00)	(41)	(5)	(35)	(.03)	(27)	(0)	(15)	(-0.11)	(15)	(-4)	(21)	(13)
4. สมุทรปราการ	5	64.50	2	87	25	37.86	28	18	9	50.74	9	51	7	63.34	13	718	8	2.98	2	97	6	2.46	5	98	68	1.63	55	48	12	9
	(3)	(5.70)	(3)	(13)	(20)	(2.82)	(22)	(6)	(6)	(0.05)	(4)	(-1)	(5)	(0.24)	(3)	(8)	(16)	(0.06)	(25)	(7)	(2)	(-0.27)	(1)	(-2)	(26)	(-0.04)	(25)	(-4)	(4)	(5)
5. สมุทรสาคร	12	61.68	10	81	22	38.46	24	19	17	49.86	16	49	14	61.39	11	72	31	2.90	19	94	16	2.38	22	95	66	1.60	55	48	32	16
	(16)	(9.37)	(19)	(25)	(36)	(6.19)	(29)	(10)	(17)	(3.59)	(17)	(12)	(67)	(10.51)	(64)	(24)	(67)	(0.11)	(17)	(13)	(55)	(0.34)	(58)	(9)	(46)	(0.00)	(45)	(0)	(65)	(39)

ที่มา : รายงานการประเมินความก้าวหน้าคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2528

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ หน้า 42 - 43)

และจากการประเมินผลปลายปีการศึกษา 2529 ของชั้น ป.6 ของ สปช. ได้ปรากฏผลสรุปออกมาตามตารางที่แสดงข้างล่างนี้

3.1 ผลการประเมินปี 2529 เป็นรายกลุ่มประสบการณ์

ตารางแสดง คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ร้อยละนักเรียนที่มีผลน่าพอใจเป็นรายกลุ่มประสบการณ์ปีการศึกษา 2529 และความก้าวหน้าเทียบกับปี 2528 จำแนกเป็นรายจังหวัด (เลขในวงเล็บ คือ ค่าความก้าวหน้าของปี 2529 เทียบกับปี 2528)

จังหวัด	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ				ร้อยละนักเรียนที่น่าพอใจ			
	ไทย	คณิต	สปช.	กพอ.	ไทย	คณิต	สปช.	กพอ.
เขตการศึกษา 1								
นครปฐม	70.99 (4.58)	67.96 (20.72)	66.96 (12.39)	77.02 (9.64)	95 (6)	80 (40)	80 (27)	89 (10)
นนทบุรี	60.20 (-1.42)	43.28 (4.72)	57.66 (5.40)	66.50 (4.26)	77 (-2)	29 (8)	74 (18)	77 (5)
ปทุมธานี	60.72 (3.33)	41.57 (7.33)	56.29 (8.72)	66.15 (7.12)	79 (8)	25 (14)	72 (32)	75 (9)
สมุทรปราการ	64.89 (-0.83)	46.05 (8.19)	58.63 (6.80)	69.62 (6.28)	86 (-1)	36 (18)	76 (22)	77 (6)
สมุทรสาคร	59.09 (-2.87)	43.63 (5.17)	56.85 (5.19)	66.48 (5.09)	73 (-8)	93 (14)	70 (16)	76 (4)

ที่มา : รายงานการประเมินความก้าวหน้าคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศ

ปี พ.ศ. 2529 สปช. กทศ. ตารางที่ 11 หน้า 48

จากผลการประเมินทั้ง 2 ปีการศึกษา ดังที่ยกมาข้างล่างนี้ ได้แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาใน สปช. ปทุมธานี น่าจะมีเรื่องที่ควรศึกษาว่ามีสภาพการบริหารและปัญหาอุปสรรคประการใด

การที่คุณภาพของนักเรียนต่ำลง เช่นนี้ นับเป็นปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อ
เร่งรัดยกระดับคุณภาพการศึกษาของจังหวัดให้สูงขึ้น ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการประถมศึกษา
มีหลายอย่าง เช่น ระบบบริหาร ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ทั้งนี้ปัจจัยที่สำคัญที่สุด
คือ ผู้บริหารโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานโครงการ
รับความช่วยเหลือ 2529 : 6)

ธำรง บัวศรี (2526 : 51) ได้กล่าวไว้ว่า "ครูใหญ่เปรียบเหมือนหัวใจของโรงเรียน
เพราะครูใหญ่ต้องส่งเสริมความก้าวหน้าของการเรียนการสอน ต้องรับผิดชอบงานของโรงเรียน
ตั้งแต่สูงสุดถึงงานที่ต่ำสุด"

อภิรมย์ ณ นคร (2517 : 43) กล่าวว่า "การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญ
มากที่สุด อาจารย์ใหญ่ทุกคนควรรับผิดชอบงานวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของโรงเรียน คือ
การให้บริการทางวิชาการโดยทำงานร่วมกับครู กระตุ้นครู ให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครู
ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ"

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529 : 27) "ได้กำหนดนโยบาย
ให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาบริหารงาน 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการ
นักเรียน งานธุรการและงานการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน
และชุมชน โดยมีงานวิชาการเป็นงานหลัก ส่วนงานอื่น ๆ เป็นงานสนับสนุน ส่งเสริมงานวิชาการ
ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น"

พนัส หันนาคินทร์ (2513 : 235) กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการภายในโรงเรียน
ไว้ว่า "งานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียน เป็นชีวิตจิตใจของสถาบันที่เดียว ส่วนงานด้านอื่น ๆ
เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ชีวิตสถาบันดำเนินไปด้วยความราบรื่นเท่านั้น"

เกรียง เอี่ยมสกุล (2512 : 16) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ครูใหญ่จะต้องให้ความสำคัญ
แก่งานวิชาการของโรงเรียนว่า "ครูใหญ่ทุกระดับการศึกษาพึงสำนึกไว้ว่างานด้านวิชาการ
ของโรงเรียน เป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่างานด้านใด ๆ เพราะ เป็นผลประโยชน์โดยตรงที่นักเรียนจะ
ได้รับ"

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า งานวิชาการเป็นงานหลักใน 6 งานนั้น สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดหางานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน โดยจัดเวลา
ในการบริหารงานไว้มากที่สุดถึง 34% - 37% ของเวลาการบริหารงานทั้งหมด ((สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 27) งานวิชาการจึงมีความสำคัญกว่างานด้านอื่น ๆ

กฤษฎี สาธร (2526 : 324) กล่าวว่า "ความจริงผู้บริหารการศึกษาหรือครูใหญ่ทุกคนควรจะได้รับผิดชอบเป็นผู้นำของครูในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก เพาะหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่ง คือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ ครูใหญ่เป็นผู้นำในด้านวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นครู ให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในด้านการสอน เมื่องานวิชาการสำคัญที่สุด การบริหารงานวิชาการจึงมีความจำเป็นเป็นอันดับแรกในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน"

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527 : 151) กล่าวว่า "งานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญมากที่สุดในการบริหารงานของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กให้มีความรู้ความสามารถ ทศนคติ ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่สังคมต้องการ"

การบริหารงานวิชาการ จึงเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ และต้องเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดการศึกษาของแต่ละโรงเรียน เพราะ เป็นผู้รับนโยบายและรับผิดชอบในการดำเนินงานและบริหารโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ หากผู้บริหารโรงเรียนสามารถบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะส่งผลทำให้คุณภาพของการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาสูงขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันถ้าผู้บริหารโรงเรียนประสบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานวิชาการโรงเรียน จนไม่อาจบริหารงานวิชาการให้เจริญก้าวหน้าหรือปรับปรุงการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็อาจจะทำให้มีคุณภาพการศึกษาลดต่ำลงได้ และมีผลกระทบต่อประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด ซึ่งได้รับการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษา ทำให้ประชากรมีคุณภาพด้อยลง และส่งผลไปถึงการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นด้วย

สภาพทั่วไปและการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของจังหวัดพุมธานี

1. สภาพภูมิศาสตร์ทั่วไป จังหวัดพุมธานีเป็นจังหวัดในภาคกลางของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 28 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,528 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 397,200 คน (สถิติปี พ.ศ. 2529) เฉลี่ยความหนาแน่นของประชากรประมาณ 230.56 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร มีเขตติดต่อจังหวัดใกล้เคียงคือด้านทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและสระบุรี ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทราและนครนายก ทิศใต้ติดต่อกับกรุงเทพมหานครและนนทบุรี และด้านทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดนนทบุรี ในด้านการแบ่งเขต

การปกครองนั้น จังหวัดปทุมธานีแบ่งออกเป็น 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอสามโคก อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี อำเภอลำลูกกา และอำเภอหนองเสือ มีตำบลทั้งหมด 57 ตำบล และมีหมู่บ้าน 510 หมู่บ้านประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในเขตอำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี และอำเภอเมืองปทุมธานี ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมรวมกันประมาณ 2,000 โรงเศษ ทำให้ประชากรมีการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นมาก จึงมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอยู่ในเขตอุตสาหกรรมมากเหมือนกัน เมื่อพิจารณาสภาพโดยทั่ว ๆ ไปจะเห็นว่าจังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กับความเจริญในด้านต่าง ๆ ใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร รวมทั้งมีสภาพเป็นเมืองอุตสาหกรรมมากกว่าชนบท

2. สภาพการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษานั้น เป็นภารกิจของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดรวมทั้งสิ้น 178 โรงเรียน ตั้งอยู่ในเขตอำเภอต่าง ๆ คือ อำเภอเมืองปทุมธานี 27 โรงเรียน อำเภอสามโคก 25 โรงเรียน อำเภอลาดหลุมแก้ว 23 โรงเรียน อำเภอคลองหลวง 34 โรงเรียน อำเภอธัญบุรี 11 โรงเรียน อำเภอลำลูกกา 32 โรงเรียน และอำเภอหนองเสือ 26 โรงเรียน เมื่อดูตามขนาดของโรงเรียนจะพบว่าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 10 โรงเรียน ขนาดกลาง 26 โรงเรียน และขนาดเล็ก 142 โรงเรียน มีจำนวนบุคลากรซึ่งเป็นครูอาจารย์ 2,575 คน ข้าราชการพลเรือนในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ 26 คน นักการภารโรง 158 คน มีนักเรียนทั้งสิ้น 49,673 คน แยกเป็นนักเรียนก่อนเกณฑ์บังคับ (เด็กเล็กและอนุบาล) 6,811 คน นักเรียนในเกณฑ์บังคับ 41,682 คน (ที่มา : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี. เอกสารอัดสำเนา 117 หน้า)

จากข้อมูลทั้งสภาพภูมิศาสตร์ทั่วไปและสภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จะเห็นว่าจังหวัดปทุมธานีตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก จึงเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กับความเจริญในด้านต่าง ๆ มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี รวมทั้งอำเภอลำลูกกาจะมีสภาพใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานครมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดในเขตการศึกษาเดียวกัน

คือ เขตการศึกษา 1 อันประกอบด้วยจังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่รอบ ๆ กรุงเทพมหานครด้วยกัน มีสภาพภูมิศาสตร์ไม่แตกต่างกัน ในด้านอัตราค่าเล่าเรียนครุภัณฑ์นักเรียนก็ใกล้เคียงกัน แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ทำการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งปีการศึกษา 2528 และ 2529 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีต่ำกว่าของจังหวัดอื่น ๆ ในเขตการศึกษาเดียวกันทั้ง 2 ปีการศึกษา ดังตารางข้อมูลที่แสดงไว้แล้วข้างต้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาว่าเหตุใดจึงมีผลการศึกษาที่เป็นเช่นนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและบริหารงานในระดับจังหวัดได้พิจารณาเห็นว่าการบริหารการศึกษานั้นจุดสำคัญอยู่ที่การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามที่หลักสูตรมุ่งหมายไว้ และการที่จะทำการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดีนั้นอยู่ที่การบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ส่วนการบริหารด้านอื่น ๆ นั้นเป็นการสนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น ดังที่นักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการดังกล่าวไว้แล้วข้างต้น ดังนั้นการที่ผลความก้าวหน้าของนักเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีต่ำกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในเขตการศึกษาเดียวกันจึงน่าจะเป็นผลมาจากการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ว่าได้มีการบริหารงานด้านวิชาการอย่างไร รวมทั้งเพื่อต้องการทราบว่าผู้บริหารโรงเรียนได้ประสบปัญหาหรืออุปสรรคในการบริหารงานวิชาการอย่างไรบ้าง และมีแนวความคิดในการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวการบริหารงานของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ตลอดจนเพื่อการนิเทศและส่งเสริมปรับปรุงแก้ไขให้การบริหารงานดำเนินไปด้วยดี อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพดียิ่งขึ้นต่อไปด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดปทุมธานี

2. ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาการบริหารงานวิชาการและปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานวิชาการของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ในขอบข่าย
ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ
(2529 : 29) กำหนดไว้ดังนี้

- 1.1 การนำหลักสูตรไปใช้
- 1.2 การจัดการเรียนการสอน
- 1.3 การจัดวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 1.4 การส่งเสริมการสอน
- 1.5 การวัดและประเมินผล
- 1.6 การดำเนินการเกี่ยวกับห้องสมุด
- 1.7 การนิเทศการศึกษา
- 1.8 การประชุมอบรมทางวิชาการ

กรอบแนวคิดในการศึกษาตามขอบข่ายดังกล่าวคือ

1. การวางแผน
2. การปฏิบัติตามแผน
3. การประเมินผล

คู่มือวิทยานิพนธ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำจำกัดความ

เนื่องจากมีคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยนี้ อาจมีความหมายแตกต่างไปจากคำที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป ผู้วิจัยจึงขอให้ความหมายของคำที่ใช้เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การจัดดำเนินการงานวิชาการของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน การจัดวัสดุหลักสูตรประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การส่งเสริมการสอน การวัดและประเมินผล การดำเนินการเกี่ยวกับห้องสมุด การนิเทศการศึกษา รวมทั้งการประชุมอบรมทางวิชาการ

ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ผู้ช่วยผู้บริหาร หมายถึง ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ หรือครูที่ผู้บริหารโรงเรียน มอบหมายให้ทำหน้าที่ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการของโรงเรียน

ครูวิชาการของโรงเรียน หมายถึง ครูผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารโรงเรียนให้ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่าย หรือหัวหน้าหมวดวิชาการของโรงเรียน หรือครูที่ได้รับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียน

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. จะได้ทราบถึงสภาพการบริหารงานวิชาการ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษาในระดับต่าง ๆ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ในการนำผลจากการวิจัยนี้ไปปรับปรุงแก้ไขวิธีการบริหารงานวิชาการ และการจัดการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป
3. จะได้เป็นแนวทางในการที่นักบริหารการศึกษาจะได้นำไปศึกษาเปรียบเทียบในการบริหารงานการศึกษาของจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่

ผู้บริหารโรงเรียน	178 คน
ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน	229 คน
ครูปฏิบัติการสอน ตาม จ.18	2,156 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.2.1 สํารวจโรงเรียนจากเอกสารสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2530 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี แล้วแบ่งโรงเรียนประถมศึกษาออกเป็น 3 ขนาด โดยถือตามเกณฑ์การประกวดโรงเรียนประจำปีการศึกษา 2529 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีจำนวนโรงเรียนดังนี้

โรงเรียนขนาดใหญ่	มีนักเรียนตั้งแต่ 780 คนขึ้นไป	มีโรงเรียน 10 โรงเรียน
โรงเรียนขนาดกลาง	มีนักเรียนตั้งแต่ 360-779 คน	มีโรงเรียน 28 โรงเรียน
โรงเรียนขนาดเล็ก	มีนักเรียน 359 คนลงมา	มีโรงเรียน 140 โรงเรียน

1.2.2 เลือกกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของโรงเรียน โดยสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ร้อยละ 15 ได้ดังนี้

โรงเรียนขนาดใหญ่	10 โรงเรียน	ได้ 2 โรงเรียน
โรงเรียนขนาดกลาง	28 โรงเรียน	ได้ 4 โรงเรียน
โรงเรียนขนาดเล็ก	140 โรงเรียน	ได้ 21 โรงเรียน

1.2.3 เลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนในการสัมภาษณ์แบบมีจุดหมาย (Purposive Sampling) โดยกำหนดเลือกจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 3 คน คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนที่รับผิดชอบงานวิชาการ ครูปฏิบัติการสอนที่หัวหน้างานวิชาการ ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 81 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 2 ชนิด คือ

2.1 แบบสัมภาษณ์ ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย

2.1.1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ในเรื่อง เพศ อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง และวุฒิ

2.1.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการทั้ง 8 ด้านคือ

2.1.2.1 การนำหลักสูตรไปใช้

2.1.2.2 การจัดการเรียนการสอน

2.1.2.3 การจัดวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

2.1.2.4 การส่งเสริมการสอน

2.1.2.5 การวัดและประเมินผล

2.1.2.6 การดำเนินการเกี่ยวกับห้องสมุด

2.1.2.7 การนิเทศการศึกษา

2.1.2.8 การประชุมอบรมทางวิชาการ

โดยใช้กรอบความคิด 3 ประการหลักคือ

ก. การวางแผน

ข. การปฏิบัติตามแผน

ค. การประเมินผล

และในส่วนท้ายของแบบสัมภาษณ์เป็นปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน วิชาการโรงเรียน

2.1.3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับงาน / โครงการที่โรงเรียนปฏิบัติกิจกรรม ของแต่ละงาน / โครงการ ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคของงาน ตลอดจนแนวทางแก้ไข ตามขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 8 ด้าน

2.2 แบบศึกษาเอกสาร เป็นแบบที่ใช้สำหรับบันทึกงานเรื่องแผนงาน / โครงการทางวิชาการที่โรงเรียนได้จัดทำขึ้นเป็นเอกสารสำหรับการบริหารงานวิชาการว่าทางโรงเรียนมีแผนงานวิชาการอะไรบ้าง และแผนงาน / โครงการนั้น ๆ เข้าอยู่ในงานทั้ง 8 ด้านหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งศึกษาสมุดบันทึกรายงานการประชุมครูประจำเดือน หรือสมุดบันทึกการประชุมกลุ่มย่อยของฝ่ายวิชาการด้วย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย ออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แจ้งให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ทุกฉบับ

4.2 วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ โดยการแจกแจงความถี่ แล้วหาค่าร้อยละ จากทั้งสถานภาพของผู้ตอบ และเนื้อหาทางด้านวิชาการ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนที่เป็นปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไข นำมาจัดเรียงลำดับความสำคัญ แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเช่นเดียวกัน

ลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล

การเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 บท พร้อมทั้งบรรณานุกรม และภาคผนวกคือ

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา, ความมุ่งหมายของการวิจัย, ขอบเขตของการวิจัย, คำจำกัดความ, ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย, วิธีดำเนินการวิจัย, การเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์และลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล ตามลำดับ

บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสาร ทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน
วิชาการ

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบ
ความเรียง

บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ
บรรณานุกรม
ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย